14.10.2022

Viite: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 / Turvakotipaikkojen riittävyys, päihdeäitien hoidon saatavuus, Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon eteneminen

# Asiantuntijalausunto kunta- ja terveysjaostolle

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp). Lausuntoa on pyydetty teemasta: turvakotipaikkojen riittävyys, päihdeäitien hoidon saatavuus ja Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon eteneminen.

## Turvakotipaikkojen riittävyys

Hallituksen esityksessä talousarvioksi vuodelle 2023 ehdotetaan turvakotitoiminnan rahoitukseksi 24,55 miljoonaa euroa.

Turvakotien rahoitus ja paikkamäärä on kehittynyt hyvin vuoden 2015 jälkeen. Vuodesta 2015 vuoteen 2021 turvakotien määrä on kasvanut 19 turvakodista 29 turvakotiin ja turvakotien perhe-paikkoja on lisätty 114 perhepaikasta nykyiseen 228 perhepaikkaan. Turvakotien rahoitusta on kasvatettu suunnitelmallisesti. Turvakotien rahoitus on noussut vuoden 2016 11,55 miljoonasta eurosta nykyiseen 24,55 miljoonaan euroon.

Riittävän paikkamäärän turvaaminen pitkällä tähtäimellä edellyttää kuitenkin rahoituksen lisäämistä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arvion mukaan nykyisen turvakotiverkoston ylläpitämisen maksaisi 26,65 miljoonaa euroa vuodessa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos valitsee turvakotipalveluntuottajan viideksi vuodeksi kerrallaan. Nykyisten palveluntuottajien päätökset päättyvät vuoden 2023 lopussa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos avaa vuoden 2023 alussa avoimen haun, jossa valitaan palveluntuottajat seuraavaksi viideksi vuodeksi (vuosiksi 2024–2028). Mikäli turvakotien rahoitus pysyy kehyksissä tuleville vuosille 24,55 miljoonana eurona, tarkoittaisi se käytännössä turvakotiverkoston supistamista nykyisestä laajuudesta vuoden 2023 jälkeen.

## Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon eteneminen

Hallituksen esitys talousarvioksi vuodelle 2023 sisältää 150.000 euron ehdotuksen naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnan toimikunnalle.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE) on sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva Istanbulin sopimuksen (Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta) edellyttämä koordinaatioelin. NAPE vastaa Istanbulin sopimuksen edellyttämien toimenpiteiden yhteensovittamisesta, seurannasta ja vaikutusten arvioinnista. NAPEsta ja sen tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella (1008/2016). NAPE perustettiin vuonna

2016 ja vuodesta 2020 alkaen NAPElla on ollut täyspäiväinen pääsihteeri. Pääsihteerin palkkaamisen mahdollisti NAPElle ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanolle vuodesta 2020 alkaen myönnetty erillinen rahoitus. NAPE-toimikunnan toiminnan valmistelu ja koordinointi sekä Istanbulin sopimuksen tehokas toimeenpano edellyttävät, että NAPEn ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanon rahoitus turvataan jatkossakin.

NAPEn tehtävänä on mm. valmistella Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma. Ensimmäisen toimeenpanosuunnitelma koski vuosia 2018–2021. Suunnitelman toteutuksesta tehtiin ulkopuolinen arviointi, joka julkaistiin alkuvuodesta 2022. Maaliskuussa 2022 julkaistiin uusi, vuosia 2022–2025 koskeva Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma. Uudessa suunnitelmassa on 36 toimenpidettä, joista valtaosaa toteutetaan poikkihallinnollisesti useamman tahon yhteistyönä. Toimenpiteet koskevat niin väkivallan ennaltaehkäisyä, uhrien ja väkivallan muiden osapuolten palveluita, väkivallan uusiutumisen ehkäisyä ja rikosvastuun toteutumista kuin toimien yhteensovittamista ja tiedonkeruuta. Toimenpiteiden toteuttaminen on aloitettu ja toimenpiteiden etenemistä seurataan säännöllisesti.

Huomioitavaa on, että vuoden 2022 aikana valmistui myös Istanbulin sopimuksen ”sisarussopimukselle”, lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan vastaisen Lanzaroten sopimuksen ensimmäinen kansallinen toimeenpanosuunnitelma Suomeen. Toimeenpanosuunnitelma on laadittu vuosille 2022–2025.

**Päihdeäitien hoidon saatavuus**

Hallituksen esityksessä talousarvioksi vuodelle 2023 ei ehdoteta erillisrahoitusta päihteitä käyttävien äitien hoidon palveluihin.

Valtion talousarviossa on ollut vuonna 2020 yhteensä 4,7 milj. euroa, vuonna 2021 3 milj. euroa ja vuonna 2022 3,15 milj. euroa suunnattuna tähän tarkoitukseen. Vuosien 2021 ja 2022 valiokuntakäsittelyissä on pidetty olennaisena, että päihdeäitien palvelujen saatavuus ja palveluihin tarvittava rahoitus turvataan uudessa sote-rakenteessa kestävällä ja pitkäjänteisellä tavalla.

Vuoden 2023 alussa toimintansa aloittavat hyvinvointialueet vastaavat muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen tapaan päihteitä käyttäville raskaana oleville naisille ja vauvaperheille suunnattujen palvelujen järjestämisestä. Palvelut tulee järjestää sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin alueella esiintyvä tarve edellyttää.

Vielä vuodelle 2022 päihteitä käyttävien äitien palvelujen turvaamiseksi myönnettiin ensin 3 miljoonaa euroa harkinnanvaraista valtionavustusta palveluntuottajille. Kesällä 2022 oli palveluntuottajilla haettavina 900.000 e lisäavustus, jossa jaettiin loppuosa vielä jakamatta olleesta määrärahasta sekä aiemmilta vuosilta palveluntuottajilta käyttämättä jäänyt osuus. Näillä rahoituksilla pyrittiin turvaamaan palvelujen toteutuminen aiempien vuosien tapaan hyvinvointialueille siirtymiseen saakka.

Päihteitä käyttävien äitien palveluille myönnettiin kolmen miljoonan euron lisäraha vuodelle 2021 (3 vuoden siirtomääräraha). Tämä raha suunnattiin viidelle erityisvastuiselle (ERVA) alueelle päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palvelujen ja palveluketjujen kehittämistyöhön, kehittämishankkeeseen sekä THL:lle kansalliseen koordinointi- ja kehittämisvastuuseen

vuosille 2022–2023. Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa hanketta. Kehittämishankkeen tavoitteena on luoda alueelliset koordinoidut palvelukokonaisuudet osaksi tulevaisuuden SOTE-järjestelmää. Hankkeiden sisällöllisinä teemoina ovat päihteitä käyttävän naisen raskaudenaikainen seuranta ja päihdehoito, sikiön seuranta sekä synnytyksen jälkeinen äidin ja lapsen sekä tarvittaessa lapsen toisen vanhemman seuranta, päihdehoito ja kuntoutus. Kehittämishanke kullakin alueella ja THL:n tuella pyrkii varmistamaan tämä palvelukokonaisuuden toteutumisen sujuvalla tavalla osana sosiaali- ja terveydenhuollon normaalia palvelujärjestelmää.

Sosiaalineuvos Marjo Malja

JAKELU Eduskunnan kunta- ja terveysjaosto

TIEDOKSI STM kirjaamo
Osastopäällikkö Taneli Puumalainen
Johtaja Jari Keinänen